

hemmet. Kanske kan fars dag mer passa in i tidsandan om man betonar fars insatser i hemmet i samband med barnafödelse och barnets fortsatta uppväxt. Jag tänker på benämningen "pappamånad" som i den politiska retoriken markeras som mycket väsentlig. Om nu tidsandan är så viktig, som författaren argumenterar för, borde fars dag stå starkare än mors dag åtminstone på diskurs- eller retorikplanet. Människors praxis däremot återstår att undersöka.

Till slut vill jag framhålla att det har varit intressant att ta del av innehållet i Gillis Herlitz avhandling. Penetreringen av de olika kapitlen har gett mig många tankar som jag här har lagt fram. Avhandlingen har ett lätt språk och bör ha ett intresse för alla som intresserar sig för årshögtider och deras utformning under 1900-talet.

Anders Gustavsson, Oslo

Urban Ericsson: *Belägrade människor – Belägrade rum. Om invandrargöranden och förorter*. ETNOLORE 30. Uppsala universitet 2007. 192 s., ill. English summary. ISBN 978-91-506-1919-5.

"I förhållande till den Invandrartäta förorten och Invandraren", säger Urban Ericsson i inledningen av sin doktorsavhandling *Belägrade rum – Belägrade människor. Om invandrargöranden och förorter*, "kan man tala om en rasifierad fantasiram där subjektet avkrävs vissa hållningar och karaktäristiker för att bli synliga [sic], väcka intresse och uppmärksammas". Det är i samtida svenska massmedier som denna rasifiering utövar sitt tvång. Läsaren är kanske inte beredd att gå lika snabbt fram; nog går det att leta fram representationer av förorter och invandrare som sett annorlunda ut? Eller är det i stället hög tid för självrannsakan? Skulle vi alltså vara så troskyldiga i vår vita medelklassgodmodighet att detta kompakta faktum gått oss förbi? Hur läser vi egentligen morgontidningen?

Men så träder en diskret not från avhandlingens allra första sidor fram i minnet. Den förklarar att figurerna "den Invandrartäta förorten" och "Invandraren", med inledande versal, betecknar *stereotyper* om invandrartäta förorter och invandrare. Det är en avgörande precisering som hade förtjänat en mycket mera framskjuten ställning, men nu är vi i alla fall med i matchen: detta är en avhandling som vill analysera stereotyper! Ett uns av tvekan kanske kvarstår: är rasifiering det enda som organiserar stereotyperna på detta område? Eller – om

saken betraktas från ett annat håll och om ordet rasifiering tillskrivs en bred räckvidd – kan *stereotyper* om *invandrare* bli något annat än rasifierande? Och på tal om det – vad betyder egentligen ordet? Det definieras aldrig i avhandlingen ("stereotyp" består däremot med en definition men liksom i förbigående och inte särskilt inträngande och precist). Möjligen beror det på att begreppet numera anses inarbetat i den akademiska prosans självklarheter. Så är det kanske, men därmed reduceras väl läsekretsen radikalt till de redan införstådda? Och en viktig fråga kvarstår: vilken bredd har egentligen ordet i avhandlingen? Var börjar och slutar dess tillämpningsområde?

Men, men – en avhandling måste ju också få vara platsen där man följer ett perspektiv från början till slut. Där man fördjupar sig i en idé ända tills man nått dess botten. Förutsättningen för detta är att man lämnar utrymme för kritisk reflektion över idéns användbarhet och räckvidd; kring frågan vad perspektivet synliggör och döljer. Så får man väl betrakta Urban Ericssons avhandling. Utgångspunkten är given. Accepterar man den inte bör man läsa någon annan bok, i alla fall om man inte är intresserad av att få veta längs vilka vägar en resa från en sådan utgångspunkt slingrar sig fram och vilket slutmålet kan tänkas vara.

Författaren lägger ut två spår som löper genom avhandlingen och som stagar upp dess disposition. Det första ägnas åt "utarbetandet av en metodik som syftar till att frilägga stereotyper om den *Invandrartäta förorten*". Det andra "handlar om de mediala villkor som den som tilltalas och placeras inom ramen för Invandrartäthetens stereotyper förhåller sig till". Spåren banar sin väg genom en rad olika material. Viktigast av dessa är artiklar, inklusive bilder, i svensk press, till den dominerande delen dagspress, i huvudsak hämtat från databaserna *Presstext*, *Mediearkivet* och *Affärsdata* (någon diskussion förs inte om detta materialinsamlande via sökord och dess relation till forna dagars periodiserade dammsugning av tidningsarkiv. Frågan ligger kanske lite utanför avhandlingens kraftfält, men det gör den ju inte mindre intressant). Men också annat kommer till användning, såsom intervjuer med några i sammanhanget viktiga personer, statistik, observationer, bildkonstverk.

Metodiska och teoretiska infallsvinklar för analysen av materialet hämtas från en rad håll, till exempel från konstvetenskap, postkolonial teoribildning, från vad man kanske kan kalla modern svensk forskning om det mångkulturella samhället, från teoretiseringar av makt

och representationskritisk forskning. Trots denna djärva rörlighet finns det kompletterande perspektiv som inte alls berörs. Främst tänker man på den antropologiska, men också etnologiska, forskning som har en försiktigare och inte sällan fientlig hållning gentemot tanken om rasifiering, och som utgår från en annan övergripande förståelse av det mångkulturella Sverige, än den som utgör resonanslåda i Urban Ericssons avhandling. Rörligheten förenas alltså till synes paradoxalt med en tydlig hemmahörighet; i vad man kan kalla ett starkt politiserat postkolonialt perspektiv. Som alla perspektiv har också detta sina fördelar och begränsningar. Om de senare sägs inget i avhandlingen.

Vissa ord tilldelas kompassens uppgift på resan. Ett är ”uppmärksamhet” som vill fånga ”de olika relationer som råder mellan läsaren, den som uppmärksammas, den som producerar berättandet samt framställningsformen”. Två andra begrepp som lyfts fram som centrala är framställningsrum och fantasiramar. I det första ”tillskrivs och manas subjektet till gestaltningar som beror på förväntningar från medierna och publiken/åskådaren”. Det skildrade subjektet framställs, skapas, modelleras alltså där. Detta sker i tät relation till det som kallas fantasiram, ett begrepp hämtat från Slavoj Žižek. Denna kan kanske ses som en underförstådd, mer eller mindre undermedveten, överenskommelse mellan läsare och skribent om hur representerade scener, skeenden, miljöer och personer bör förstås och hur den inre blicken bör bygga ut dem. Att den fantasiram som rör invandraren och förorten är rasifierad konstateras alltså utan vidare preludier. Lika snabbt slås det fast att invandrare och förorter representeras negativt och som något välvägransat, homogent från vilket element som stör denna enkelhet rensats bort. Eftersom detta ligger mycket nära själva definitionen av en stereotyp, och eftersom avhandlingen handlar om just sådana, har denna uppgift ingen chockverkan på läsaren.

Ett fjärde centralt begrepp är ”återminne”. Det är en nyskapelse på den svenska ordbildningens område. Eller kanske snarare ett inlån av en engelsk nyskapelse gjord av Toni Morrison. Det är svårt att se vad som gör denna nykonstruktion outhärlig. I de sammanhang den används förefaller den alltid utbytbar mot redan etablerade svenska synonymer såsom minne, association, påminnelse, referens. Det faktum att begreppet blir föremål för ett definierande resonemang först i bokens avslutning bidrar inte till att göra saken klarare. Det ordet betecknar är dock av central betydelse i diskussionen. Det handlar om, kan man säga, hur tidningsartiklar på

ett outtalat sätt refererar tillbaka till tidigare etablerade stereotyper.

”Återminnet” är en språklig otymplighet (liksom ordet ”otymplighet”?) och i citatet som inleder denna anmälan står ett [sic] – det finns anledningar att kommentera avhandlingens språkliga utformning. Formella felaktigheter förekommer (”[sic]”), men inte alls till den grad att de försvårar förståelsen av texten. De är inte fler än att man kan bortse från dem. Själva språkdräkten ger däremot upphov till mera efterhängsna reaktioner. Författaren knackar på dörren till en mycket anspråksfull akademisk prosavärld där abstraktioner och långa, och oftast oredovisade, intellektuella ansatssträckor står högt i kurs. Det framgår också vilken underavdelning i denna värld som texten vill närma sig: den poststrukturalistiskt och diskursteoretiskt inspirerade forskning om migration och etniska relationer som under det senaste dryga årtiondet vuxit sig stark i Sverige och anorstädes. Det framgår av avhandlingens livliga bruk av vissa språkliga signaler som brukar användas i dessa sammanhang för att markera vetenskaplig samhörighet. Det rör sig om vissa ord med stor lyskraft (”blick”, ”den Andre”) och konstruktioner som substantiveringar (”invandrargörande”) och inneslutandet av negationer (men i denna avhandling faktiskt inte av pluralformer, vilket annars är ganska vanligt) i parenteser (”(o)seende”, men alltså inte ”(o)seende(n)”).

Intrycket är inte att författaren ledigt och otvunget bär upp denna språkliga kostym. Det är lite ledsamt, för på sina ställen kan man se hur han i en kombination av avslappning och koncentration ger sig tid att söka sina egna språkliga uttrycksformer. När det sker ser man prov på fina stilistiska potentialer och en känslig och självständig förmåga att lyfta fram, polera och vårda kloka iakttagelser. Då uppenbaras en nyansrikedom som inte på minsta sätt strider mot tydlighet och pregnans.

Man kan förstås invända att det sagda inget annat är än ett slags uttryck för sukten efter språkliga skönhetsupplevelser och att det verkligen inte är den vetenskapliga avhandlingens främsta uppgift att bereda sådana. Till viss del stämmer kanske det. Men i det här fallet kommer en annan omständighet till: när den mera självständiga tonen slås an berikas också diskussionen. Den blir mera sammansatt och eftersinnande. Men när den lånade jargongen aktiveras gäller det motsatta. Det språket förstärker och adderar. Däremot diskuterar det inte med sig självt; det funderar inte över sina egna svagheter och tvetydigheter och det säger inte emot sig självt. Ej heller presenterar det alternativa tolkningar och

resonemangskedjor. Konkret innebär det att påvisandet av de rasifierande stereotyperna blir så överväldigande ljudliga och repetitiva att läsaren värjer sig och som en ren skyddsåtgärd utvecklar en misstänksam och kritisk läsart.

Men också det här bör väl nyanseras, när nu just sådant betonats som en dygd. För det första kan man säga att det språk som förstärker och pekar med hela handen delvis kan vara en effekt av någonting högst respektabelt och aktningvärt: författarens stora engagemang i sitt ämne. I den fantasiram som omgjordade min läsning talade en berättare som var hjärtligt trött på avhumaniserande stereotypifieringar av invandrare och förorter. Där fanns också företeelser som måste betecknas med ord som indignation, upprördhet och rättvisepatos.

För det andra är inte det enkelriktade språket jämt utbrett över hela avhandlingen. Mest framträdande är det när författaren följer det första spåret, det som vill skapa en metodik för identifierandet av stereotyper, minst när han följer det andra. Skälet är förmodligen att det andra spåret tvingar fram en större komplexitet också språkligt, eftersom det löper genom ett mera krävande landskap. Där finns inte bara stereotyper utan också människor – avporträtterade ”invandrare” – som förhåller sig till stereotyper och ibland gör motstånd mot dem. Längs spår två diskuteras mera en dynamik än fixerade bilder.

Vad sker då längs de två spåren? Spår ett: ambitionen är alltså att utveckla en metod för identifikation och analys av stereotyper. Det betyder att det som inte är stereotypiskt lämnas åt sidan. Om själva denna sortering ordas det aldrig i avhandlingen. Det är kanske inte alldeles nödvändigt, men samtidigt lämnas en rad frågor obesvarade. Vilken utbredning har det stereotypa i allt det material Urban Ericsson undersökt? Var förekommer det mest? I kvällspress, i morgonpress? Levererar alla på en tidning förekommande redaktioner lika ofta och lika många stereotyper: sport-, nöjes-, debatt-, nyhets-, featureredaktioner? Vad skiljer ickestereotypiskt massmedialt material från stereotypiskt? Och – vilket faktiskt inte heller får sitt svar – är det författarens uppfattning att det förra över huvud taget förekommer? Kan sådant förekomma? Den senare frågan hör ihop med en oklarhet i själva definitionen av en stereotyp: är alla mer eller mindre förenklade representationer stereotyper? Det är inte svårt att argumentera för att all representation, inte minst i massmedia, består av förenklade bilder, ty världen är så stor, så stor. Men betyder det att de är ste-

reotyper i den mening som Urban Ericsson vill använda ordet; som ett maskineri för makt, maktutövning och, i det här specifika fallet, rasifiering?

Också avhandlingens argumentationsteknik bidrar till att utesluta frågor som dessa. Den består av en kedja exempel som nagelfars och avtvingas innebörder som transformeras till begrepp med teoretisk användbarhet. Successivt fogas dessa samman till en alltmer sammansatt bild. Hur och på vilka grunder exemplen valts redovisas inte. Därför får läsaren aldrig veta vad och hur mycket i den mediala världen som de speglar och inte speglar.

Metoden som sådan är inte utan risker. Den förutsätter att läsaren någorlunda övertygas av de tolkningar som görs. En kedja är som bekant inte starkare än sin svagaste länk. Varje svårsmält tolkning rispar en reva i den slutgiltiga bilden. Här finns exempel som behandlas analytiskt varsamt och insiktsframkallande. En fyndig och klok diskussion av tekniker för beskärning av fotografier i tidningsartiklar – som gärna kunde ha fått ett ännu större utrymme – kan framhållas här. Tyvärr när inte all hantering av exempel upp till denna nivå. Flera tolkningar kan inte ses som annat än förenklade, enögonda och, ibland, tendentiösa och rent av insinuanta (en dagstidningsjournalist skulle i alla fall säkert uppleva dem så). När dessa skärskådas ur ett jordnära Sancho Panzaperspektiv blir ibland inte mycket mer kvar än det förvuxna språk som högstämt bedyrar att tolkningen är riktig. Här finns således en hisnande spännvidd mellan det tankeväckande och det oacceptabla och den kritiske läsaren tvingas rata en del av modellens byggestenar.

Men det tar sig ju mer framställningen fördjupar sig i spår två. Här går skalan i stället mellan det som är vältänkt men samtidigt pockar på kritiska kommentarer och det som är riktigt bra. Till det förra kan man räkna diskussionen av den massemediala presentationen av skönlitterära författare med svensk invandrar- och/eller förortsbakgrund. En av huvudpoängerna är att dessa författares verk förstås biografiskt och att de själva naglas fast vid sin bakgrund. Urban Ericsson påvisar detta med energi och riklig exemplifiering, men det krävs inte många sidoblickar för att varsna att detta endast är en del av den sammantagna bilden. Två viktiga invändningar anmäler sig omedelbart. Den ena är att detta verkligen inte endast rör författare med invandrar-/förortsbakgrund. Ett exempel bland massor på detta är Elise Johanssons missnöje med att hon i början av sin författarbana ofta, men långt ifrån alltid, lästes biografiskt och kopplades samman med storheter som ”Folkhemmets bortglömda baksida” och ”klassresan”.

En annan har att göra med Ericssons ovilja att genreindela sitt material. Inom nöjes- och nyhetsjournalistiken har författarens iakttagelser säkert stor täckning, men knappast inom kulturjournalistiken. Den som där inte insett skillnaden mellan författare och berättare kan inte förvänta sig större erkännande från sina kollegor än medlidsamma leenden. De som är seriöst verksamma inom genren mottog för fyrtio år sedan beskedet om författarens död.

I slutet av avhandlingen öppnar sig Ericsson dock för möjligheten att det han sagt kanske främst rör *debuterande* författare med nämnd bakgrund. Den preciseringen har, tror jag, stort fog för sig och det är lite synd att den inte fick vara med och utveckla analysen. Det kan tilläggas att anmärkningar liknande de just avgivna också kan riktas mot annat som är föremål för diskussion. Zlatan Ibrahimovic är ett sådant föremål.

Bland det som är riktigt bra finns något som är riktigt, riktigt bra. Mot slutet av avhandlingen aktiverar författaren Marcel Mauss teori om gåvans funktioner och innebörder och tillämpar den på relationen mellan media och de som däri skildras. Det är för det första en fröjd att ta del av författarens förmåga att gjuta liv i denna med samhällsvetenskapliga mått urgamla teori. Det är för det andra en ännu större fröjd att se med vilken spänst och idérikedom författaren lyckas göra bruk av den. Den visar sig vara synnerligen väl lämpad för en inträngande skildring av en märklig ordning vars former är rigida men vars innehåll är dynamiskt. Analysen blottar ett ömsesidigt beroendeförhållande som är långt ifrån harmoniskt. Här pågår en symbolisk strid om makten att utforma representationer och den stora poängen är att den knappast är synlig utan den vakna analys som författaren genomför. Ericsson gör på det här området landvinningar som kommande forskning kan dra fördel av.

Det som avtecknar sig när intryck från avhandlingen skildras på det här sättet – som i stora drag följer avhandlingens berättarlinje – kan beskrivas som en arbetsseger. De första stegen är svajiga och inger oro, det måste ärligen framhållas. Men författaren ger sig inte. Han biter sig fast i sitt ämne och utvecklar successivt sin förtrogenhet med det. Han bygger ut sin analytiska arsenal och fördjupar och finfördelar sina iakttagelser. Väl i mål har han erövat det som tycktes så avlägset vid analysens början: en självständig förmåga (även om reservationerna mot den språkliga självständigheten nog i huvudsak kvarstår) att fånga komplexa processer och blottlägga deras inneboende logik.

Ytterligare en sak bör nog avslutningsvis nämnas. Det rör avhandlingens relation till tid. Den finns inte. Tiden, den dimension i vilken förändring sker, står still. På åtminstone två (finns det ett heligt tvåtal? Denna recension måste i så fall vara en bekännelse till det) sätt, ett längre och ett kortare, är det problematiskt. Det görs i avhandlingen flitiga men icke-temporal referenser till kolonialismen. Det sägs till exempel att journalister som idag besöker och skriver om förorten reproducerar den resetematik som var den vanliga bland koloniala upptäcktsresande. Analogin – som är mycket vanlig i denna forskningsgenre – sätter utan tvekan fingret på en viktig aspekt av viss förortsjournalistik. Men fingret är stort och grovt och det skymmer den utveckling som skiljer den koloniala världen från den postkoloniala. Ägnar man denna några tankar inser man att mycket skett. Världen har, i direkt politiskt avseende, avkoloniserats. De kolonialt förtryckta objekten har förvandlat sig själva till politiska subjekt. De forna kolonierna har blivit nationalstater i en värld av formellt jämbördiga nationalstater. De stora idésystem som legitimerade kolonialismen, rasbiologi och systematisk kulturevolutionism, har sorterats ut som oanvändbara och livsfarliga. Också seglivade, öppet bekännande rasistiska system som det amerikanska och det sydafrikanska, har olagligförklarats. Kontakter mellan olika delar av världen har förmerats och intensifierats genom olika globaliseringsprocesser. Detta innebär naturligtvis *inte* att dagens värld kännetecknas av global rättvisa och frånvaro av rasism. Men det innebär, tror jag, att den koloniala referensen måste ses som ett mycket trubbigt analytiskt instrument. Skulle verkligen alla dessa förändringar inte ha lämnat några avtryck i medvetandet hos dem som skriver och läser tidningar? Det verkar inte särskilt rimligt. Den etnocentrism och mer eller mindre medvetna överlägsenhet som går att finna i dagens mediala värld måste angripas med mer förfinade analytiska verktyg och inom delvis annorlunda ramar.

I det kortare perspektivet finns ett annat problem. Den tidigaste tidningsartikel som författaren angivit i sin källförteckning är från 1973 och den yngsta från 2005. De avgränsar en period om trettio två år. Avhandlingen berättar ingenting om vilka förändringar som ägt rum under denna period. Allt material betraktas synkront. Undantaget är, vad jag har funnit, ett. I ett i boken återgivet e-mail till författaren skriver journalisten Alexandra Pascalidou att ”den svenska journalistkåren blivit en mikroaning mer mångfaldig, öppen och vaken när det gäller skildringen av ’dom andra’”. En mikroaning är

inte mycket, men ändå något. Själv tror jag att betydligt mer än så skett under hela denna trettioårsperiod. Det är möjligt att jag har fel, men i så fall måste man fråga sig vilken meningen är med att skriva avhandlingar som den här. En sak är säker: det kan inte vara att försöka förändra det man kritiserar. Om inte summan av händelser under trettio år gjort det, kan man knappast förvänta sig att en etnologisk avhandling skulle kunna spela den rollen.

Magnus Berg, Norrköping

Clas Bergvall: *Liv, lust och mening – om krukväxters kulturella betydelser*. Carlsson Bokförlag, Stockholm 2007. 186 s., ill. English summary. ISBN 978-91-7331-057-4.

I en etnologisk studie av samspelet mellan människor och deras föremål har Clas Bergvall valt att studera människors förhållande till sina krukväxter. Krukväxter har tidigare mest nämnts i förbigående i etnologisk litteratur, och då ofta som en ingång till något annat – ett sätt att skapa kontakt, en mötesplats. Med några enstaka undantag finns heller inga etnologiska studier eller reflektioner kring krukväxter.

Kan man verkligen göra en kulturanalys av något så triviale som våra krukväxter, frågar sig Bergvall, och visar på en av paradoxerna kring fenomenet krukväxter; knapp har folk hunnit le överseende åt det valda studieobjektet förrän de redan är i färd med att börja delge honom allt om sina egna växter. En annan paradox är, att fastän dessa krukväxter kostar både tid och pengar, samt kräver specialarrangemang med grannar eller vänner när man reser bort, så har de allra flesta av oss krukväxter likafullt. En närvaro av krukväxter tillhör det vanliga, det som inte behöver förklaras. En eventuell frånvaro av växter behöver däremot förklaras. Finns ingen vanligt accepterad förklaring till frånvaron av växter i ett hem, som t.ex. allergier, så anses detta som udda – och tolkas gärna i termer av brist eller en oförmåga att skapa ett riktigt hem. Ett *riktigt* hem utmärks just av närvaron av blommor, inte av deras frånvaro.

Syftet för Bergvalls avhandling har varit att studera en vardaglig och skenbart oviktig sysselsättning, krukväxtskötsel, och visa hur den kan ha verkningar och betydelser långt utöver det självklara. Övergripande frågeställningar i arbetet är: Vad är det människor tänker och känner i relation till sina krukväxter? Hur kan dessa upplevelser beskrivas och förstås? Vilken betydelse kan

dessa upplevelser ha för uppfattningen av sig själv och andra?

Som utgångspunkt har Bergvall låtit sig inspireras av ett fenomenologiskt och socialkonstruktionistiskt tänkande. I en fenomenologisk ansats undersöks det sätt på vilket något, i detta fall krukväxter, framträder för ett subjekt. Men till detta hör då också att undersöka vad som ligger i livsvärlden för detta subjekt, och på vilket sätt detta bidrar till hur fenomenet framträder för just detta subjekt. I avhandlingen möter vi framför allt subjekt som bryr sig mycket om, eller arbetar med krukväxter. Jag måste tillstå att jag blev lite fundersam när jag läste att Bergvalls syfte var att studera krukväxtskötsel och *visa* hur den kan ha verkningar och betydelse långt utöver det självklara. Jag hade snarare förväntat mig en formulering som uttalade en önskan om att undersöka ifall krukväxter kan ha betydelser utöver det självklara och i så fall vilka – men ett sådant syfte hade också krävt ett delvis annat urval. Bergvalls urval stämmer dock väl med det uttalade syftet – vill man visa på betydelsen av krukväxter, så bör man som han har gjort söka hos de informanter som har krukväxter och bryr sig om dem. Inte desto mindre skulle det ha varit intressant att också få ta del av fler berättelser från några som har få eller inga krukväxter, och från sådana som vare sig har ett särskilt passionerat eller djupt intresse för dem, för att ge ytterligare perspektiv på vårt kulturbundna, förgivettagna och normbundna sätt att inneha krukväxter.

Avhandlingstexten utmärks av precisa formuleringar och korta meningar, utan att det väsentliga har förenklats. Att skriva lättläst om forskning är *inte* tecken på avsaknad av arbete, tvärtom, det är ett resultat av väl utfört arbete. Bergvall har lyckats återge svåra teoretiska resonemang på ren och lättfattlig svenska, vilket naturligtvis är viktigt för en bok som man kan förvänta sig kommer att läsas av en bred allmänhet. För en akademiskt inriktad läsare ser jag dock en fara för att teoretiska överväganden som finns där inte alltid uppfattas vid en hastig genomläsning på grund av den relativa lättillgänglighet som utmärker texten. Några delar av den löpande texten har också ett väl sparsamt bruk av noter och referenser, vilket ibland gör det svårt att veta ur vilken av de angivna referenserna i litteraturlistan en del faktaupplysningar är hämtade.

Ansatsen beskrivs som bruksteoretisk, där tematiska strukturer, liksom analys, växt fram samtidigt som Bergvalls tolkningar prövats mot materialet. Han beskriver svårigheterna med att analysera fenomen i vardagen, där